

SAMUEL BUTLER¹

Darwin koneiden joukossa

The Pressin toimitukselle, Christchurch, Uusi-Seelanti, 13. kesäkuuta 1863.

H yvä herra – ei ole montakaan asiaa, josta nykypolvi on yhtä oikeutetusti ylpeä kuin niistä ihmeellisistä edistysaskeleista, joita päivittäin otetaan mekaanisten kojeiden saralla. Onkin lukuisia syitä osoittaa suosiota tälle kehitykselle. Näiden syiden mainitseminen on tässä tarpeetonta, sillä ne ovat varsin ilmeiset – tällä erää keskitytään pohdintoihin, jotka saatavat käydä ylpeytemme päälle ja jotka pakottavat meidät miettimään vakavasti ihmislajin tulevaisuudennäkymiä. Jos palaisimme takaisin varhaisten alkukantaisten koneellisten elämänmuotojen pariin – vipujen, kiilojen, ramppien, ruuvien ja taljojen – tai (vertauksen johdatessa meitä askeleen pidemmälle) sen alkukantaisen lajin, josta koko konekunta on kehittynyt, nimittäin itse vivun pariin, ja jos sitten tutkisimme SS Great Easternin² koneistoa, olisimme melkeinpä pelonsekaisen kunnioituksen lyömiä, kun tajuaisimme koneiden maailman suunnattoman kehittyneisyyden ja ne jättimäiset harppaukset, joilla siellä on edetty eläin- ja kasvikunnan hitaaseen kehitykseen verrattuna. Emme voisi välttää kysymästä, mihin tämä mahtava kehitys oikein johtaa. Mihin suuntaan se pyrkii? Mikä on sen lopputulos? Tämän kirjeen tarkoitus on esittää jokunen vajavainen aavistus näiden kysymysten vastauksista.

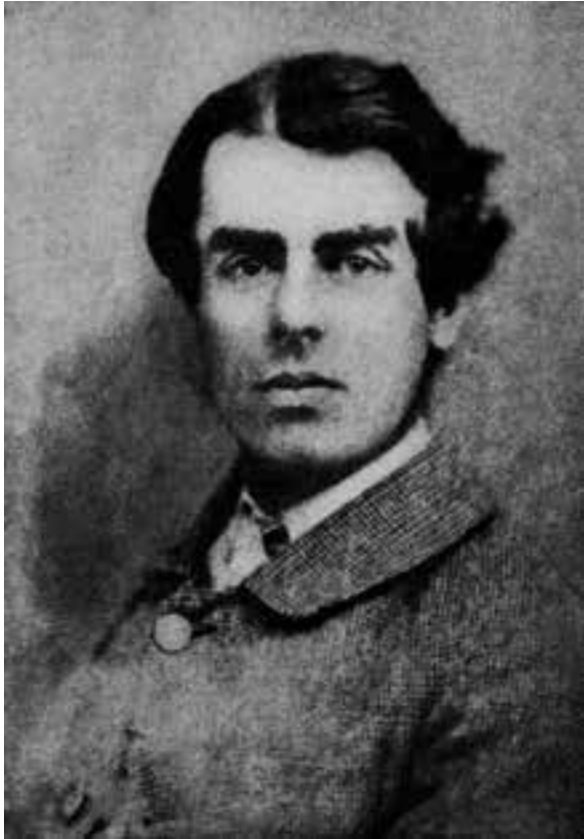
Olemme puhuneet ”koneellisesta elämästä”, ”konekunnasta”, ”koneiden maailmasta” ja niin edelleen ja olemme tehneet niin tarkoituksella, sillä niin kuin kasvikunta kehittyi vähittäin kivikunnasta ja vastaavasti eläinkunta nousi kasvikunnasta, viimeisimpien aikakausien aikana on syntynyt kokonaan uusi kunta. Olemme saaneet tähän mennessä nähdä siitä vasta jotain sellaista, mitä tulevaisuudessa pidetään lajin aataminaikaisina esi-muotoina.

On hyvin valitettavaa, että kirjoittajan tiedot niin luonnonhistoriasta kuin konetekniikasta ovat liian vähäiset, jotta hän voisi ryhtyä suunnattomaan hankkeeseen koneiden luokitteluksi sukuihin, alasukuihin, lajeihin, muunnoksiin ja alamuunnoksiin ja niin edelleen, jäljittämään aivan erityyppisten koneiden kehitysketjun renkaita, sen osoittamiseen, että ihmisten käyttöön alistumisella on ollut koneiden piirissä sama vaikutus kuin luonnonvalinnalla eläin- ja kasvikunnassa, tai sellaisten surkastuneiden elinten³ osoittamiseen, joita joillakin harvoilla koneilla on. Ne ovat heikosti kehittyneitä ja hyödyttömiä mutta kertovat kehityksen jostain aiemmasta muodosta, joka on joko hävinnyt tai muuntunut uudennlaiseksi kone-elämän ilmentymäksi.

Voimme vain todeta tällaisen alan odottavan tutkimusta – muiden, joiden sivistyneisyys ja lahjakkuus on paljon korkeammalla tasolla kuin mitä kirjoittaja voi itsestään väittää, on tartuttava tehtävään.

Olemme päättäneet uskaltautua etsimään joitakin vihjeitä, vaikkakin ryhdymme hankkeeseen äärimmäisen arasti. Ensin haluamme huomauttaa, että samoin kuin jotkin alemmat selkärangaiset olivat huomattavasti kookkaampia kuin niistä polveutuvat ja niitä huomattavasti kehittyneemmät nykyään elävät sukulaiset, vastaavasti koneiden pienentyminen on usein ollut osa niiden kehitystä ja edistystä. Otetaan taskukello esimerkiksi. Tutkikaa tämän pikku eliön ihailtavaa rakennetta – katsokaa sen muodostavien pienen pienten osien älykäästä leikkiä. Silti tämä pikku otus ei ole muuta kuin 1200-luvun kömpelöistä kelloista alkaneen kehityksen tulos – se ei ole niiden rappeutunut muoto. Saattaa tulla aika, jolloin seinäkellot – jotka eivät nykyisellään ole yleisesti pienentymässä kooltaan – syrjäytyvät kokonaan taskukellojen yleisen käytön seurauksena. Siinä tapauksessa seinäkellot kuolevat varhaisempien matelijoiden tavoin sukupuuttoon ja taskukellot (joilla on joidenkin vuosien ajan ollut taipumus pikemminkin pienentyä kuin päinvastoin) jäävät ainoiksi olemassa oleviksi lajinsa edustajiksi.⁴

Nämä koneita koskevat käsitykset, joihin vain auttavasti viittoilemme, antavat ratkaisun yhteen aikamme suurimmista ja arvoituksellisimmista kysymyksistä. Tarkoitamme kysymystä: millaiset olennot seuraavat Maan valtiaina ihmisen jälkeen? Asiasta on kiistelty paljonkin, mutta meistä näyttää, että olemme itse luomassa omia seuraajiamme; päivä päivältä teemme niiden fyysisistä rakenteista kauniimpia ja hienostuneempia; päivä päivältä annamme niille enemmän voimaa ja varustamme ne kaikenlaisilla nerokkailla itsesäätelyn ja itsestään toimimisen kyvyillä, mistä tulee niille samaa mitä älykkyys on ollut ihmislajille. Aikojen kuluessa saamme huomata olevamme itse vähäisempi laji. Vähäisempinä voimiltamme ja vähäisempinä itsehillinnän moraaliselta arvoltamme me kohotamme kasvomme niiden puoleen kehityksen huippuna, jota vain parhaat ja viisaimmat ihmiset voisivat koskaan uneksia tavoittelevansa. Pahan- tahtoinen kiihko, kateus, ahneus tai likaiset mielihalu t eivät häiritse näiden upeiden olentojen työntä mahtia. Synnillä, häpeällä eikä liioin surulla ole sijaa niiden joukossa. Niiden mieli on ainaisessa tyytyväisyyden tilassa, sielun tyyneydessä, joka ei tunne halua ja jota ei katumus häiritse. Kunnianhimo ei niitä koskaan piinaa. Kiittä-

Samuel Butler 23-vuotiaana.

”Hullaantunut lajimme ei halua nähdä mitään muuta niin paljon kuin että kaksi höyrykonetta solmii hedelmällisen liiton.”

mättömyys ei saa niitä koskaan tuntemaan ahdistuksen hetkiä. Huono omatunto, pitkittynyt odotus, maanpaon kärsimykset, virastoröyhkeys, potkaisut joit’ ansiokkaat epatoilta saavat⁵ – tämä kaikki on niille täysin tuntematonta. Kun ne haluavat, että niille ”syötetään” jotakin (millä tavoin puhuminen jo itsessään paljastaa, että tunnustamme ne eläviksi organismeiksi), niitä palvelevat kärsivälliset orjat, joiden tehtävä ja halu on pitää huolta, että niiden kaikki tarpeet tulevat tyydytyviksi. Jos ne menevät epäkuntoon, niiden rakenteen syvällisesti tunteva lääkäri tulee paikalle. Jos ne kuolevat – sillä edes nämä suurenmoiset eläimet eivät säästy välttämättömältä ja universaalilta täyttymykseltä – ne siirtyvät välittömästi seuraavaan olemisen vaiheeseen, sillä mikä kone kuolisi yhdellä kertaa kokonaan jokaiselta osaltaan?

Kun näin kuvailtu tilanne saavutetaan, ihmisestä on nähdäksemme tullut koneelle sitä, mitä hevonen ja koira ovat ihmiselle. Ihminen elää edelleen, jopa kehittyä, ja luultavasti voi paremmin kesytettynä koneiden hyvää tekevässä alamaisuudessa kuin nykyisessä villissä tilassaan. Kohtelemme hevosiamme, koiriamme, karjaamme ja lampaitamme yleisesti ottaen hyvin lempeästi. Annamme niille sen, mikä on kokemuksemme mukaan niille parasta, eikä ole epäilystäkään, että lihan käyttömme on lisännyt alempien eläinten onnelli-

suutta paljon enemmän kuin mitä se on sitä vähentänyt. Vastaavalla tavalla on järkevää odottaa koneiden kohtelevan meitä ystävällisesti, sillä niiden olemassaolo riippuu meidän olemassaolostamme niin kuin meidän riippuu alemmista eläimistä. Ne eivät voi tappaa ja syödä meitä, kuten me teemme lampaille. Nuorien koneiden synnyttämisen (mikä osa niiden taloudenhoitoa jää aina meidän käsiimme) lisäksi ne tarvitsevat meitä niiden syöttämiseen, sairaiden korjaamiseen ja kuolleiden haudamiseen tai rakentamaan kuolleiden ruumiista uusia koneita. On selvää, että jos kaikki eläimet ihmistä lukuun ottamatta kuolisivat Isosta-Britanniasta ja jos samalla kanssakäyminen ulkomaiden kanssa kävisi mahdottomaksi yllättävän katastrofin vuoksi, selvätkin tällaisissa olosuhteissa ihmiselämän menetyksen kaameus ylittäisi käsityskyvyn – samoin jos ihmislaji loppuisi, koneille kävisi yhtä kehnosti ellei vielä huonommin. Meidän etumme on kiinni niiden edusta, ja niiden meistä. Kumpikin laji on riippuvainen lukuisista toiselta saatavista hyödyistä, ja niin pitkään kuin koneiden lisääntymiselimet eivät ole kehittyneet tavalla, jonka käsittäminen on meille nykyisellään lähes mahdotonta, ne ovat riippuvaisia ihmisestä jopa lajinsa jatkumisessa. Eittämättä nämä elimet voivat lopulta kehittyä, siinä määrin kuin ihmisen kiinnostus suuntautuu siihen

suuntaan: hullaantunut lajimme ei halua nähdä mitään muuta niin paljon kuin että kaksi höyrykonetta solmii hedelmällisen liiton. Jo nykyäänkin koneet osallistuvat koneiden synnyttämiseen luoden konejälkeläisiä usein kukin lajinsa mukaan, mutta kuhertelun, seurustelun ja avioliiton aika tuntuu kovin kaukaiselta, ja kieltämättä sitä on hyvin vaikea ymmärtää meidän avuttomalla ja epätäydellisellä kuvittelukyvylämme.

Päivä päivältä koneet kuitenkin edistyvät meitä nopeammin; päivä päivältä nöyryämme yhä enemmän niiden edessä; päivittäin yhä useampi ihminen orjuutetaan huolehtimaan niistä; päivittäin yhä useampi ihminen omistaa elämänsä kaiken energian kone-elämän kehittämiseen. Lopulta kysymys on vain milloin, mutta vielä tulee aika, jolloin koneet ovat maailman ja sen asukkaiden todellisia valtaimia, eikä kukaan, jolla on aito filosofin mieli, voi enustusta kyseenalaistaa.

Kantamme on, että koneita vastaan on välittömästi julistettava sota kuolemaan asti. Oman lajinsa puolella olevan on tuhottava joka ikinen ja kaiken tyyppinen

kone. Poikkeuksia ei tule tehdä eikä antaa armoa. Palatkaamme kerralla takaisin lajimme alkukantaan tilaan. Jos väitetään, että se on mahdotonta nykyisissä ihmiselämän oloissa, se jo itsessään osoittaa, että vahinko on tapahtunut, että orjuutuksemme on käynnistynyt toden teolla, että olemme synnyttäneet sellaisten olioiden lajin, joiden tuhoaminen on voimiamme ulottumattomissa, ja että meitä ei ole vain orjuutettu vaan me myös täydellisesti alistumme kahleisiimme.

Tällä erää jätämme aiheen käsittelemisen ja luovutamme sen ilman vaateita Filosofisen seuran jäsenille. Mikäli he suostuvat hyödyntämään osoittamaamme laajaa alaa, me itse pyrimme työskentelemään sillä jonain tulevana ja tarkemmin määrittelemättömänä aikana.

Teidän, hyvä herra, jne.,
Cellarius

Suomentanut Risto Koskensilta
(alun perin: Darwin Among the Machines.
The Press 13.6.1863)

Kirjoittajan ja suomentajan huomautukset

- [Tämä englantilaisen kirjailijan ja taidemaalarin Samuel Butlerin (1835–1902) kirjoitus julkaistiin salanimellä Cellarius uusiseelantilaisen päivälehdessä *The Pressin* yleisönosastolla neljä vuotta Darwinin sitä selvästi innoittaneen tutkielman *Lajien synty* (1859) ilmestymisen jälkeen. Uudessa-Seelannissa Butler asui 1859–1864, koska halusi ajan brittiläiselle yläluokalle kohtuullisen tyyppisesti ottaa etäisyyttä perheeseensä. Tuona aikana syntyi pohjamateriaali hänen satiiriseen utopiaromaaniinsa *Erewhon* (Erewhon 1872. Suom. Sirpa Meriläinen. Terra Cognita, Helsinki 2000), josta hänet erityisesti tunnetaan. ”Darwin koneiden joukossa” lukeutuu *The Pressissa* julkaistuihin kirjoituksiin, joiden pohjalta Butler laati kolme *Erewhonin* lukua, jotka kuvaavat kuvitteellisesta *Koneiden kirjaa* (”The Book of the Machines”). – Suom. huom.]
- [Purjeavusteinen teräshöyrylaiva SS Great Eastern (1857–1889) oli valmistuessaan maailman suurin. Kunnianhimoinen Great Eastern tuotti rakentajilleen tappiota, mutta se oli laivanrakennustaidon mestarinäyte teknologian kiivaan kehityksen aikakaudella. – Suom. huom.]
- Tämän kirjeen käsikirjoituksen lukenut oppinut filosofi-toveri kysyi, mitä tarkoitamme vihjattessamme,

että koneilla olisi surkastuneita elimiä. Voimmeko antaa, hän kysyi, yhtään esimerkkiä sellaisesta elimestä? Osoitimme pientä kohoumaa piippumme pesän pohjassa. Se on alun perin suunniteltu samaan tarkoitukseen kuin teekupin pohjassa oleva kehä, joka on muodoltaan erilainen mutta tarkoitukseltaan sama. Kohouman tarkoitus oli estää piipun kuumuutta jättämästä jälkeä pöytään, jolle piippu on asetettu. Kuten voi nähdä hyvin varhaisista piipuista, tämä kohouma oli alun perin muodoltaan hyvin toisenlainen kuin nykyään. Se oli leveä pohjasta ja tasainen, jolloin piippua poltettaessa pesää saattoi pitää pöydällä. Käytöllä ja käytön puutteella on ollut vaikutuksensa, ja niiden vuoksi kohouman tarkoitus on taantunut nykyiseen surkastuneeseen tilaansa. Se, että surkastumat ovat harvinaisempia koneissa kuin eläimissä, johtuu ihmisvalinnan ripeydestä verrattuna hitaampaan mutta sitäkin varmempaan luonnonvalinnan toimintaan. Ihmiset tekevät virheitä, pitkällä aikavälillä luonto ei koskaan. Olemme esittäneet vain epätäydellisen esimerkin, mutta älykäs lukija kehittää itse havaintoesimerkkejä. [Surkastuma eli rudimentti on elion elin, jonka alkuperäinen, evolutiivisesti kehittynyt tarkoitus on lajin kehityksen myötä kadonnut, heikentynyt tai muuttunut toiseksi ja joka siksi kehittyä lajin yksilöille vain osittain.

Esimerkiksi ihmisen häntänikamat ja viisaudenhampaat ovat yleisen käsityksen mukaan nykyisellään vailla merkittävää käyttötarkoitusta. – Suom. huom.]

[Butler piruilee tässä ilmeisestikin englantilaisen piispa William Paleyn (1743–1805) kustannuksella. Paley esitti teoksessaan *Natural Theology or Evidences of the Existence and Attributes of the Deity* (1802) hyvin kuuluisaksi tulleen version Jumalan olemassaolosta puolustavasta kelloon perustuvasta suunnitteluargumentista. Tämän analogia-argumentin perusidea on todeta ensin taskukellosta, että sen rakenteen monimutkaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden vuoksi jonkun älykkään olennon on selvästikin täytyntä rakentaa se. Toiseksi kiinnitetään huomio luonnon kaikkialliseen monimutkaisuuteen ja rakenteiden ilmeiseen tarkoituksenmukaisuuteen. Niin kuin kellolla, näin argumentti kuuluu, myös kaikella luonnolla täytyy siis olla tekijä, joka piisalle on tietenkin kristinuskon Jumala. – Suom. huom.]

[Viittaus Hamletin yksinpuheluun, iii näytös, ii kohtaus. Suom. Yrjö Jylhän mukaan. Otava, Helsinki 1955. – Suom. huom.]